

میراث حوزه اصفهان

دفتر سیزدهم

به اتمام

محمد جواد نورمحمدی

مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

عنوان و نام پدیدآور : میراث حوزه اصفهان / ج ۱۳، محمدجواد نورمحمدی / ۱۳۴۷

مشخصات نشر : اصفهان - مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۱۴۶-۶۷-۶

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت : ج ۱۳. (چاپ اول: ۱۳۹۷)

موضوع : اسلام، فلسفه اسلامی، کلام، متون قدیمی تا قرن ۱۴

شناسه افزوده : نورمحمدی، محمدجواد، ۱۳۴۷، گردآورنده

شناسه افزوده : حوزه علمی اصفهان. مرکز تحقیقات رایانه‌ای

رده بندی کنگره : ۱۳۵۰۰ م ۳ س ۱۱ / BP

رده بندی دیویی : ۲۹۷ / ۲

شماره کتابشناسی ملی : ۶۳۲۰۰

مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

■ میراث حوزه اصفهان / ج ۱۳

● به اهتمام : محمدجواد نورمحمدی

● پژوهش : بخش احیاء تراث مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

● ناشر : مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

● نوبت چاپ : تابستان ۱۳۹۷

● چاپ و لیتوگرافی : اسوه

● شمارگان : ۱۰۰۰

● بها : ۵۰۰۰۰ تومان

مرکز پخش: اصفهان - خیابان شهید مطهری - ابتدای خیابان اردیبهشت

مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمی اصفهان

E-mail: info@hozeh.org

WWW.hozeh.org

تلفن: ۰۳۱۱-۲۳۴۴۶۱۰-۱۵

دورنگار: ۰۳۱۱-۲۳۴۴۶۱۰

فهرست

صفحه	عنوان
۲۹	مقدمه
	رساله وجه تسمیه، فضایل و خواص سور قرآنی
	تألیف: - مدحسین بن محمد صالح خاتون آبادی
	تحقیق و تصحیح: سید مصطفی موسوی بخش
۳۵	مقدمه تحقیق
۳۶	پیشینه پژوهش های فضائل سور
۳۹	چگونگی تعامل با روایات فضائل و خواص آیات و سور
۴۱	رساله فضائل و خواص سور و آیات خاتون آبادی
۴۵	رساله وجه تسمیه، فضایل و خواص سور قرآنی
۴۵	سوره حمد
۴۶	اما فضایل سوره حمد
۴۷	خواص سوره مبارکه حمد
۵۰	تتمه: در بیان فضایل و خواص بسم الله الرحمن الرحیم
۵۰	اما فضایل بسم الله الرحمن الرحیم
۵۲	اما خواص و فواید بسم الله الرحمن الرحیم
۵۶	سورة البقرة
۵۶	اما فضایل سورة بقره
۵۹	تتمه: در بیان فضایل و خواص بعضی از آیات سورة مبارکه بقره

- ۶۴ ..... اوقات مخصوصه برای خواندن آیه الکرسی
- ۶۴ ..... اول: بعد از هر نماز فریضه خواندن آن ثواب عظیم دارد.
- ۶۵ ..... دویم: در حالت سجده
- ۶۵ ..... سیّم: در وقت خواب، خواندن آن ثمرات عظیمه دارد.
- ۶۷ ..... چهارم: خواندن آن در شب فضیلت عظیم دارد.
- ۶۸ ..... برخی خوان و آثار مخصوصه برای آیه الکرسی در بعضی احادیث
- ۷۰ ..... سورة آل عمران
- ۷۰ ..... اما فضایل سورة آل عمران
- ۷۰ ..... تتمه: در بیان فضایل و خواص بعضی آیات سورة مبارکه آل عمران
- ۷۰ ..... اول: آیات اول سور که همه
- ۷۱ ..... دویم: آیه ﴿رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَلْ اِدْفِئْنَا﴾
- ۷۱ ..... سیّم: آیه شهادت
- ۷۳ ..... برخی روایات در باب خواندن آیه شهادت در موارد مخصوصه
- ۷۵ ..... چهارم: آیه ملک
- ۷۶ ..... برخی روایات در بیان خواندن آیه ملک در موارد مخصوصه
- ۷۷ ..... پنجم: آیه ﴿اِذْ قَالَتْ اَمْرَاتُ عِمْرَانَ رَبِّ اِنِّیْ نَذَرْتُ لَکَ﴾
- ۷۷ ..... ششم: آیه ﴿اَفَغَیْرَ دِیْنِ اللّٰهِ یَبْغُوْنَ وَلَهُ اُسْلَمَ مِنْ فِی السَّمٰوٰتِ﴾
- ۷۷ ..... چند خاصیت برای آیه ﴿اَفَغَیْرَ دِیْنِ اللّٰهِ یَبْغُوْنَ﴾
- ۷۹ ..... هفتم: آیه ﴿وَمَا کَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوْتَ اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ کِتَابًا مُّوَجَّلًا﴾
- ۷۹ ..... هشتم: آیات ۱۹۱ تا ۱۹۴ سورة مبارکه آل عمران
- ۸۰ ..... موارد مخصوصه برای خواندن آیات ۱۹۱ تا ۱۹۴
- ۸۱ ..... سورة نساء
- ۸۱ ..... اما فضایل سورة نساء
- ۸۲ ..... سورة مائده
- ۸۲ ..... اما فضایل سورة مائده که مشتمل بر احکام بسیاری است

- ۸۴ ..... موارد مخصوصه برای خواندن سورة مائده
- ۸۵ ..... سورة انعام
- ۸۵ ..... اما فضایل سورة انعام
- ۸۶ ..... موارد مخصوصه برای خواندن سورة انعام
- ۸۷ ..... سورة اعراف
- ۸۷ ..... اما فضایل سورة اعراف
- ۸۸ ..... تتمه: در بیان فضایل و منافع بعضی از آیات سورة اعراف
- ۸۸ ..... اول: آیه سخره
- ۸۹ ..... سیم: آیات ۱۸، ۱۹، ۲۰، ۲۱ سورة اعراف
- ۹۰ ..... چهارم: آیه «إِنَّ نَاسِيَهُنَّ لَلَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ»
- ۹۱ ..... سورة انفال و توبه
- ۹۱ ..... اما فضایل سورة انفال و توبه
- ۹۲ ..... تتمه: در فضایل بعضی از آیات سورة انفال و توبه
- ۹۳ ..... سورة یونس
- ۹۳ ..... اما فضایل سورة یونس
- ۹۴ ..... تتمه: در بیان فضایل و منافع آیات سورة مبارکه یونس
- ۹۴ ..... اول: آیه «لَئِنْ أَنْجَيْنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ»
- ۹۴ ..... دویم: آیه «لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ»
- ۹۵ ..... سیم: آیه «فَلَمَّا أَتَوْا قَالُوا لِمُوسَىٰ مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ»
- ۹۶ ..... سورة هود
- ۹۶ ..... اما فضایل سورة هود
- ۹۷ ..... تتمه: در بیان فضایل و منافع آیات سورة شریفه هود
- ۹۷ ..... اول: آیه «وَقَالَ أَرَأَيْتُمْ إِنَّمَا جَاءَكُمْ بِالْبُرْهَانِ»
- ۹۸ ..... دویم: آیه «وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكَ يَا سَمَاءُ أَقْلِعِي»
- ۹۹ ..... منافع آیه بلیغه کریمه «وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي»

- سورة يوسف ۱۰۰
- اما فضایل سورة يوسف ۱۰۰
- سورة رعد ۱۰۳
- اما فضایل سورة رعد ۱۰۳
- تتمه: در بیان خواص و منافع بعضی از آیات سورة کریمه رعد ۱۰۳
- اول: آیه ﴿وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَايِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾ ۱۰۳
- دویم: آیه ﴿وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ﴾ ۱۰۴
- سورة ابراهيم ۱۰۴
- اما فضایل سورة ابراهيم ۱۰۴
- تتمه: در بیان خواص و منافع بعضی از آیات سورة کریمه ابراهيم ۱۰۵
- اول: ﴿وَمَا لَنَا إِلَّا تَنَوَّكَرَ عَلَىٰ نَفْسٍ قَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا﴾ ۱۰۵
- فواید آیه کریمه ﴿وَمَا لَنَا إِلَّا حَوْكٌ عَلَىٰ اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا سُبُلَنَا﴾ ۱۰۵
- سورة حجر ۱۰۵
- اما فضایل سورة کریمه حجر ۱۰۶
- تتمه: در بیان منافع و خواص بعضی از آیات سورة حجر ۱۰۶
- اول: آیه ﴿وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ﴾ ۱۰۶
- سورة نحل ۱۰۶
- اما فضایل سورة مبارکه نحل ۱۰۷
- تتمه: در بیان فضایل و خواص بعضی از آیات سورة کریمه نحل ۱۰۷
- اول: آیه ﴿وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا﴾ ۱۰۷
- دویم: آیه ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَسَمِعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ﴾ ۱۰۸
- سورة بنی اسرائیل ۱۱۰
- اما فضایل سورة بنی اسرائیل ۱۱۰
- تتمه: در بیان فضایل و خواص بعضی از آیات سورة مرضیه بنی اسرائیل ۱۱۱
- اول: آیه ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾ ۱۱۱

دویم: آیه ﴿قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ كَمَا يَقُولُونَ﴾.....	۱۱۲
سیم: آیه ﴿قُلْ أَدْعُوا الَّذِينَ رَعَيْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ﴾.....	۱۱۲
چهارم: آیه ﴿وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ﴾.....	۱۱۲
پنجم: آیه ﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾.....	۱۱۳
خواص آیه کریمه ﴿وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾.....	۱۱۳
ششم: آیات ۱۱۰ تا ۱۱۱ سوره بنی اسرائیل.....	۱۱۳
فایده آیات ۱۱۰ تا ۱۱۱ سوره بنی اسرائیل.....	۱۱۳
سوره کاف.....	۱۱۶
اما فضایل سوره کریمه.....	۱۱۶
تتمه: در بیان فضائل و مافع بعضی از آیات سوره کریمه کهف.....	۱۱۸
اول: ده آیه از اول سوره سبکه کهف.....	۱۱۸
دویم: آیه ﴿وَأَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْنَا مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ﴾.....	۱۱۸
سیم: کلمه طیبه ﴿مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾.....	۱۱۹
خواص ﴿مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾.....	۱۱۹
منابع تحقیق.....	۱۲۱

شرح رساله ذهبیه

مؤلف: محمد شریف بن محمد صادق خاتون آبادی

تحقیق و تصحیح: محمد جواد نور محمدی و سارا نوری

مقدمه تحقیق.....	۱۲۵
معرفی نسخه ها و شیوه تحقیق.....	۱۲۹
نگاهی به زندگی محمد شریف خاتون آبادی.....	۱۳۲
آثار و تألیفات.....	۱۳۳
درگذشت.....	۱۴۰
در بیان وجه تسمیه رساله و کیفیت صدور آن.....	۱۴۵

شرح رساله ذهبیه	۱۴۵
مقدمه در ذکر خصوصیات اعضای انسان و اختلاف آن با غیر انسان	۱۴۷
بیان البلاء	۱۶۳
در بیان مرض مادی و ساذج	۱۶۳
در بیان دوا	۱۶۴
در بیان غذا	۱۶۴
در بیان غذای دوا و غذای غذایی	۱۶۴
در بیان دوا الخاص	۱۶۵
در بیان سبب نیستن خاصیت دواها	۱۶۶
در بیان درجات دوا	۱۶۶
در معنی تدبیر	۱۶۷
در بیان سته ضروریه	۱۶۸
در بیان هوا	۱۶۸
در بیان استنشاق هوا	۱۶۸
در بیان اکل و شرب	۱۷۰
در بیان منافع آب	۱۷۱
در بیان خواب و بیداری	۱۷۲
اقسام خواب	۱۷۲
در بیان استفراغ و احتباس	۱۷۳
در بیان نرمی طبیعت و چگونگی آن	۱۷۴
در حرکت و سکون بدنی	۱۷۵
در بیان حرکت نفسانی	۱۷۸
در بیان روح	۱۷۹
در بیان تقسیم خلط	۱۸۰
مبانی و دیگر تقسیمات اخلاط	۱۸۱
در بیان خون طبیعی و غیر طبیعی	۱۸۲

۱۸۲	در بیان منافع خون
۱۸۳	در بیان بلغم طبیعی و غیر طبیعی
۱۸۴	در بیان منافع بلغم
۱۸۴	در بیان صفراء طبیعی
۱۸۴	در بیان منافع صفراء
۱۸۵	در بیان صفراء غیر طبیعی
۱۸۵	در بیان دماء طبیعی
۱۸۶	در بیان دماء غیر طبیعی
۱۸۶	در بیان تقسیم اعضا
۱۸۷	در تشریح استخوان
۱۸۷	در تشریح غضروفات
۱۸۸	در تشریح رباط
۱۸۸	در تشریح عصب
۱۸۸	در تشریح وتر
۱۸۸	در تشریح غشا
۱۸۹	در تشریح ورید
۱۸۹	در بیان گوشت
۱۹۰	در بیان سمین و شحم
۱۹۱	در تشریح دل
۱۹۱	در بیان بطون دل
۱۹۲	در بیان عروق
۱۹۲	در بیان اوصال
۱۹۳	در بیان دماغ
۱۹۴	در تشریح دست‌ها
۱۹۵	در بیان مفاصل و موثق
۱۹۵	در تشریح پاها

در تشریح چشم‌ها و طبقات و رطوبت آن	۱۹۵
در بیان طبقه ملتحمه	۱۹۵
در بیان طبقه قرنیه	۱۹۶
در بیان عنبیه	۱۹۶
در بیان رطوبت بیضیه	۱۹۶
در بیان طبقه عنکبوتیه	۱۹۶
در بیان طوبت جلیدی	۱۹۷
در بیان غوبت زجاجی	۱۹۷
در بیان طبقه شبکیه	۱۹۷
در بیان طبقه مسیه	۱۹۷
در بیان طبقه صلبه	۱۹۸
در تشریح لب‌ها	۱۹۹
در تشریح زبان	۱۹۹
در تشریح گوش	۱۹۹
در تشریح معده	۲۰۰
در تشریح سینه	۲۰۰
بیان در دو دست یاری دهنده	۲۰۱
در بیان ناخن	۲۰۲
بیان در حجاب حاجز یا مانع	۲۰۳
بیان در معنی انصاف	۲۰۵
در بیان ریح فؤاد	۲۰۶
در بیان بخار معده	۲۰۶
بیان در لب‌ها و دندان‌ها	۲۰۷
بیان در خصوصیات بینی و شکل آن	۲۰۸
ایضا در تشریح بینی	۲۰۹
منافع بینی	۲۱۰

۲۱۱	در بیان حزن و فرح
۲۱۴	در تشریح طحال و کلیتین و ثرب
۲۱۴	تشریح طحال
۲۱۵	در منفعت طحال
۲۱۵	در تشریح کلیتین
۲۱۵	در بیان قلوه
۲۱۶	در بیان ثرب
۲۱۶	غشاء صافی
۲۱۷	در بیان دریا
۲۱۷	در بیان درجات دریا
۲۱۸	در بیان غذا
۲۱۹	در بیان عروق
۲۲۰	در تشریح ورید
۲۲۰	در تشریح شریان
۲۲۰	در تشریح اعصاب
۲۲۱	در بیان خاک خوب و روی
۲۲۲	در بیان عطش صادق و کاذب
۲۲۳	صفت ماء العسل
۲۲۴	در بیان رطوبت غریزی و حرارت غریزی
۲۲۵	در بیان طبایع اربع
۲۲۶	بیان در «هر طبعی دوست می‌دارد مشاکل خود را»
۲۲۷	در بیان هضم اربعه
۲۲۸	در بیان خوردن زیاد و کم از غذا
۲۲۹	بیان در صرف غذا به قدر کفاف
۲۳۱	در بیان خوردن غذای مناسب فصل
۲۳۲	بیان در اقسام غذا

- ۲۳۵..... در بیان منافع شربت حلال که حضرت علیه السلام بیان فرموده‌اند.
- ۲۳۷..... در تغییرات در چهار فصل و تدبیر حفظ صحت بدن.
- ۲۳۸..... آزار، یعنی ماه اول فصل ربیع.
- ۲۳۹..... در تفسیر روح زمان.
- ۲۴۰..... نisan ماه دوم فصل ربیع.
- ۲۴۱..... در بیان ویژگی‌های ماه نisan.
- ۲۴۱..... در بیان باد مغرب و مشرق.
- ۲۴۲..... ایار می، ماه آخر فصل ربیع.
- ۲۴۳..... در بیان ویژگی‌های ماه ایار.
- ۲۴۳..... حزیران یعنی ماه اول تابستان.
- ۲۴۴..... در بیان ویژگی‌های ماه حزیران.
- ۲۴۵..... کاسنی.
- ۲۴۶..... خرفه.
- ۲۴۶..... خیار.
- ۲۴۷..... شیرخشت.
- ۲۴۷..... در بیان آب هندوانه، چون با قند خورده شود.
- ۲۴۸..... در بیان سرکه.
- ۲۴۹..... تموز ماه دوم تابستان.
- ۲۵۰..... در بیان ویژگی‌های ماه تموز.
- ۲۵۰..... آب یعنی ماه آخر تابستان.
- ۲۵۱..... در بیان ویژگی‌های ماه آب.
- ۲۵۲..... ایلول یعنی ماه اول خریف که پاییز باشد.
- ۲۵۳..... در بیان ویژگی‌های ماه ایلول.
- ۲۵۴..... در بیان معنی نضح و طریق آن.
- ۲۵۵..... در بیان نضح خون.
- ۲۵۶..... تشرین اول ماه دوم فصل پاییز است.

۲۵۶	در بیان ویژگی های ماه تشرین الاول
۲۵۸	در بیان توبل
۲۵۸	تشرین ثانی ماه آخر فصل پاییز است
۲۵۹	در بیان ویژگی های ماه تشرین ثانی
۲۶۰	کانون اول ماه اول فصل زمستان
۲۶۰	بیان در خوردن غذاهای گرم بالقوه و بالفعل
۲۶۱	کانون ثانی ماه دوم زمستان
۲۶۱	بیان در ویژگی های کانون ثانی
۲۶۲	کرفس
۲۶۲	جرجیر
۲۶۲	کرات
۲۶۲	صفت روغن خیری
۲۶۳	شباط
۲۶۳	بیان در ویژگی های ماه شباط
۲۶۷	در بیان مویز
۲۶۷	در بیان رطل
۲۶۸	در بیان آب خوردن و اقسام آن
۲۶۸	در بیان عسل
۲۶۸	زنجبیل
۲۶۸	قرنفل
۲۶۹	دارچینی
۲۶۹	زعفران
۲۷۰	سنبل الطیب
۲۷۰	هندباء
۲۷۱	مصطکی
۲۷۱	در بیان نقرس و عرق النسا

۲۷۲	در بیان ریح
۲۷۲	در تشریح جگر
۲۷۳	در بیان عروق ماساریقا
۲۷۳	در تشریح امعاء
۲۷۴	در بیان روده اثنی عشری
۲۷۴	در تشریح بواب
۲۷۴	در بیان معاء صائم
۲۷۴	در بیان معاء لفافی
۲۷۵	در بیان اعور
۲۷۵	معاء قولون
۲۷۵	معاء مستقیم
۲۷۵	احشاء
۲۷۷	بیان در طبایع چهارگانه بدن
۲۷۸	در بیان شرسوف
۲۷۸	در غذای اعضاء بدن
۲۸۰	در ویژگی های خواب و اثرات آن
۲۸۳	بیان در بهترین چوب مسواک
۲۸۴	لثه و عمور
۲۸۴	در بیان حفر
۲۸۴	در بیان ابل و سوختن شاخ آن
۲۸۵	گزمازج
۲۸۵	سعد کوفی
۲۸۵	زر ورد
۲۸۵	سنبل الطیب
۲۸۵	حب الاثل
۲۸۵	نمک

۲۸۵	کف دریا
۲۸۸	در احوال چهارگانه انسان
۲۹۰	در حجامت
۲۹۲	در بیان حجامت نقره
۲۹۳	در بیان کیموس، باب و اجوف
۲۹۴	در بیان کمی ضعف خون حجامت
۲۹۵	در بیان قمحوده
۲۹۵	انواع
۲۹۵	در بیان قلاء
۲۹۶	لته
۲۹۶	در بیان بشور
۲۹۹	سکباج و هلام و مصوص
۳۰۰	در بیان شروط فاسد
۳۰۱	در بیان حبل الذراع و قیفال و یاسیو
۳۰۳	در بیان صفت روغن خیری
۳۰۴	در بیان هامة
۳۰۴	سکباج
۳۰۴	هلام
۳۰۴	مصوص
۳۰۷	در بیان خوردن تخم مرغ و ماهی در یک زمان
۳۰۷	در بیان خوردن پیاز
۳۰۷	در بیان خوردن گوشت و ماهی شور
۳۰۸	در بیان خوردن قلوه و اجواف گوسفند
۳۰۸	در بیان با شکم پر به حمام رفتن
۳۰۸	در بیان خوردن ترنج در شب
۳۰۹	در بیان زیاد خوردن تخم مرغ و مداومت بر آن

در بیان ربو و بهر.....	۳۰۹
در بیان خوردن گوشت ناپخته و خام.....	۳۱۰
در بیان اقسام کرم.....	۳۱۰
در منافع و مضار انجیر.....	۳۱۰
در بیان آشامیدن آب سرد بعد از غذای گرم یا شیرینی.....	۳۱۱
در بیان سست کردن جواهرات.....	۳۱۱
در بیان زباد خوردن گوشت وحش و گاو.....	۳۱۱
در بیان سالم ماندن از سردرد.....	۳۱۱
در بیان منافع حمام.....	۳۱۳
در شباهت تراب حمام به ترکیب بدن.....	۳۱۴
در بیان منافع حمام.....	۳۱۵
در منفعت تدهین روغن بنفشه.....	۳۱۵
در مضار عدم دفع بول و منی.....	۳۱۹
در بیان ضرر آب فوق غذا و مابین غذا.....	۳۱۹
اقسام غسل.....	۳۱۹
شم نرجس.....	۳۲۲
شونیز.....	۳۲۲
در بیان شقیقه.....	۳۲۲
در بیان غسل ردی و جید.....	۳۲۴
در بیان شم نرجس.....	۳۲۵
در بیان حبه السوداء.....	۳۲۵
در بیان خیار.....	۳۲۵
در بیان شوصه.....	۳۲۶
در بیان خواب معین بر هضم.....	۳۲۸
قریص.....	۳۲۹
در بیان هلام.....	۳۲۹

۳۳۱	در بیان اقسام آب
۳۳۳	در بیان آب نمکزار
۳۳۴	آب چاه
۳۳۸	در بیان شربت عسل
۳۴۱	منابع تحقیق

رسالة صلاة الجماعة

مؤلف: عبدالله بن محمد تقی مجلسی

تصحیح و تحقیق: سید محمود نریمانی

۳۴۵	مقدمه تحقیق
۳۴۵	نگاهی کوتاه به ردگی مؤلف
۳۴۶	استادان
۳۴۶	شاگردان
۳۴۸	آثار و تألیفات
۳۴۹	فرزندان ایشان
۳۵۰	جماعت پژوهشی در آثار دانشمندان
۳۵۱	معرفی رساله و نگاهی به برخی نظرات مؤلف
۳۵۱	معرفی نسخه رساله و بیان روش تحقیق
۳۵۵	رسالة صلاة الجماعة
۳۵۵	أهمية صلاة الجماعة
۳۵۶	الجمع بين الأخبار
۳۵۷	الجمع على طريقة المجتهدين
۳۵۸	اعتراض الأخباريون عليهم
۳۵۸	فضل صلاة الجماعة و عقاب تاركها
۳۶۳	المطلب الأول: في شروط امام الجماعة
۳۶۳	الأول: الايمان

٣٦٤	الثاني: العدالة.....
٣٦٤	معنى العدالة عند العلماء.....
٣٦٦	الروايات التي دلت على عدم ارتباط صلاة الإمام بصلاة المأمومين.....
٣٦٧	رأى الأخباريين في عدالة الامام.....
٣٦٨	دأب الأخباريين في أصل العدالة.....
٣٦٨	اشتراط المروة للإمام عند الأخباريين.....
٣٧٤	والأخبار التي تدل على أنَّ الأفضل أن يكون الإمام عادلاً صالحاً.....
٣٧٦	ترسخ بعض عبارات الروايات.....
٣٧٨	معنى المروة عند الأخباريين.....
٣٧٩	بم يصير الرجل عادلاً من قول الشهادة؟.....
٣٨٣	القول بالعدالة في الشهادة.....
٣٨٤	الدليل على لزوم العدالة في الدماء.....
٣٨٦	كلام المؤلف في حل اختلاف الخبرين.....
٣٩٠	كلام الأصحاب في اختلاف الحديثين.....
٣٩٢	القول في أنَّ الأصل في المؤمنين العدالة.....
٣٩٣	بقية شروط الجماعة.....
٣٩٤	عدم جواز إمامة المرأة للرجل.....
٣٩٤	جواز إمامة النساء للنساء.....
٣٩٦	المطلب الثاني: في كفيتهما وأحكامهما.....
٣٩٦	أقل الجماعة.....
٣٩٨	حكم الرجل المتيمم يريد أن يأتم القوم.....
٣٩٩	إذا أدرك المأموم الإمام قبل الركوع فلا ريب في ادراكه الركعة.....
٤٠١	الكلام في من فاتته تكبيرة الركوع مع الإمام.....
٤٠٢	وجوه جمع الأخبار.....
٤٠٣	لزوم ترك القراءة للمأموم.....

۴۰۵	الجمع بين الأخبار.....
۴۰۶	حكم من رفع رأسه من الركوع أو السجود ناسيا قبل الإمام.....
۴۰۷	الجمع بين هذا الخبر و الأخبار السابقة.....
۴۰۸	اسماع الإمام كلما يقرأ لمن خلفه.....
۴۱۰	ينبغي للإمام مراعاة حال أضعف المأمومين.....
۴۱۱	المطلب الثالث: في بيان الكبائر من الذنوب.....
۴۱۳	أصل الكبائر وعددها.....
۴۱۶	خاتمة في التوبة.....
۴۱۷	هل يشترط في التوبة أن يكون نادما من جميع الذنوب.....
۴۱۸	الروايات التي ثبتت على الاحت على الندم.....
۴۲۰	مراتب التوبة.....
۴۲۳	التوبة من أعظم العبادات.....
۴۲۵	رفع الاختلاف في أخبار الأئمة عليهم السلام - وه.....
۴۲۵	أحدها: أن الله بالنسبة إلى كل وقت وشخص حكما يعرفه الأئمة عليهم السلام .....
۴۲۵	ثانيها: أن الأئمة عليهم السلام محدثون يأتيهم الملائكة.....
۴۲۶	تأييد الروايات المتواترة على المطلب الثاني.....
۴۳۵	ما الفرق بين الرسول و الامام؟.....
۴۳۷	ثالثها: أن الله فوض إلى رسول الله صلى الله عليه وآله ثم إلى الأئمة عليهم السلام أمر الدين.....
۴۴۳	منايع تحقيق.....

رساله فائده‌ای در سیادت از طرف مادر

مؤلف: مولی محمد تقی مجلسی

تحقیق: محمد جواد حقیقی

۴۴۷ ..... مقدمه تحقیق

۴۴۷ ..... نگاهی به زندگی مولی محمد تقی مجلسی رحمته الله

۴۴۸	اساتید و مشایخ اجازه
۴۴۸	گفتار بزرگان درباره مولی محمد تقی مجلسی رحمته الله علیه
۴۴۹	تألیفات
۴۵۰	وفات
۴۵۰	بررسی اجمالی سیادت و سیادت از طرف مادر
۴۵۲	سیادت در لغت
۴۵۲	سیادت نزد اهل تسنن
۴۵۳	سیادت از طرف مادر
۴۵۴	کلام محقق خوئی
۴۵۶	نظرات فقهای معاصر در رابطه با سیادت از طرف مادر
۴۵۷	معرفی نسخه
۴۶۱	فائده‌ای در سیادت از طرف مادر
۴۶۷	منابع تحقیق

رساله‌ای در طهارت

مؤلف: محمد حسین بن محمد صالح خاتون آبادی

تصحیح و تحقیق: سید روح الله فاطمی زاده

۴۷۱	مقدمه تحقیق
۴۷۲	نگاهی به آثار فقهی خاتون آبادی
۴۷۷	رساله‌ای در طهارت
۴۷۷	مقدمه: در بیان معنی واجب و سنت
۴۷۹	باب اول: در بیان مباحث طهارت
۴۷۹	فصل اول: در بیان وضو
۴۷۹	مطلب اول: در سبب وضو
۴۸۰	مطلب دوم: در آداب بیت الخلاء و استنجا
۴۸۳	مطلب سوم: در کیفیت وضو ساختن

۴۸۴	اذان، اقامہ و معنای آن
۴۸۷	دعای بین اذان و اقامہ
۴۸۹	دعای بعد تکبیرات ابتدای نماز
۴۸۹	دعای بعد تکبیر سوم
۴۹۰	دعای بعد تکبیر پنجم
۴۹۲	دعای بعد تکبیر ہفتم
۴۹۷	شرح و تفسیر سورۃ حمد
۵۰۴	شرح و تفسیر سورۃ قدر
۵۰۹	منابع تحقیق

حاشیہ 'اللاہیجی علی حاشیہ الخفري مؤلف حکیم محمد جعفر لاہیجی

تحقیق و تصحیح: محمد مسعود شاہ اور دی

۵۱۳	مقدمہ تحقیق
۵۱۴	حاشیہ حکیم لاہیجی
۵۱۶	ترجمہ محشی
۵۱۶	اساتید
۵۱۶	شاگردان
۵۱۷	تألیفات
۵۱۷	وفات و مدفن
۵۱۸	نسخ موجود و روش تصحیح
۵۲۳	حاشیہ الحکیم محمد جعفر اللہیجی
۵۲۴	الفصل الأول: فی اثبات الواجب تعالیٰ
۵۲۵	طریقہ الحکماء فی اثبات الواجب تعالیٰ
۵۴۷	التقریر الأول لطریقہ الحکماء

٥٤٨	التقرير الثاني لطريقة الحكماء.....
٥٤٩	التقرير الثالث لطريقة الحكماء.....
٥٥٢	التقرير الرابع لطريقة الحكماء.....
٥٥٤	برهان آخر لاثبات الواجب.....
٥٦٠	برهان آخر لاثبات الواجب.....
٥٦٧	التقرير الآخر للبرهان الأخير.....
٥٧٤	لزوم أخذ تدمية بديهية في براهين اثبات الواجب.....
٥٧٩	موجبات الممكنات خارج عنه.....
٥٨٥	اعتبار الاله كمان القرع في البراهين.....
٥٨٦	الفصل الثاني: في صفات تعالى.....
٥٨٦	في صفة القدرة.....
٥٨٧	معنى الصحة في تعريف القدر.....
٥٨٩	معنى الايجاب.....
٥٩١	مبادئ الفعل الاختياري.....
٥٩١	الحدوث الذاتي و الزماني.....
٦٠٥	منابع تحقيق.....

فهارس فنی دفتر سیزدهم

٦٠٩	آیات.....
٦١٤	روایات.....
٦٢٧	چهارده معصوم عليه السلام .....
٦٣٠	اشخاص.....
٦٤٢	کتابها.....
٦٥٢	مکانها.....
٦٥٦	فرق و مذاهب.....

مقدمه

سلام و درود شایسته ذات مقدسی است که عالم وجود به تجلی او ظهور یافت و درود خدا بر همه انبیاء و بر اشرف مخلوقات و اعظم کائنات حضرت ختمی مرتبت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله که صاحب مقام و منزلت رفیع تجلی اعظم است و اوصیای گرامش که شریف ترین انسانها در دوزگاری و هستی از فیض آخرین وصی و ذخیره الهی آن انوار تابناک، حضرت بقیة الله الاصلی علیهم السلام از روح من سواه فداه متنعم و برقرار است.

میان دفتر دوازدهم و سیزدهم سیرات - نوزده اصفهان بیش از سه سال فاصله افتاد و این تأخیر ما را از سیر در دست نوشته و بوستان معارف عالمان شیعه محروم کرده بود. اکنون به لطف خدای سبحان زمینه ای فراهم شد تا دوباره با تراث پژوهان در عرصه احیاء تراث قدمی مبارک برداریم و تلاش مضاعف نسیم. خیر باد.

نسخه های خطی اسلامی هر کدام چون خشتی از عمارت رفیع تمدن اسلامی است که رسالت امروز ما شناساندن و احیاء آنها است. برای رسیدن به این ارمان راه درازی مانده است و روزی که تمامی آثار اسلامی احیاء گردد، کاخ رفیع تمدن کهن و فخیم اسلام و اسلامیان رخ می نماید و تاریخ نمایی این قصر مشید این تلاش در احیاء تراث اسلامی به جدّ و جهد باید ادامه یابد.

مکتب علمی اصفهان در دوره های گوناگون همواره دارای فراز و فرودهای زیادی بوده است. گاهی چنان انباشته از عالمان بوده که در هر کوی و برزن چندین عالم سکنی گزیده و حلقه درس و بحث فراهم آورده بودند و گاه حوادث چنان بر چهره این دیار چیره می شده است که از رونق می افتاده و درس و بحث دوره مظلومیت خود را سپری

می‌کرده است؛ اما این را باید پذیرفت که حتی در دوره غربت علم و مدارس علمی، علاقمندان اندیشه و خرد و دانایی در اصفهان کم نبوده‌اند و آثار عالمان و فرزندان در دستان علم‌دوستان و خاندان‌ها دست به دست می‌شده است و کتابخانه‌ها انباشته از کتابهای نفیس بوده است.

امروز که فرصت فراهم است، امیدواریم این توفیق را مغتنم بشماریم و در معرفی پیشینه فاخر علمی مکتب تشیع گام برداریم. آمین.

***

میراث دفتر سیزدهم نیز در نظم و نسق گذشته از شش رساله ارزشمند فراهم آمده است که در اینجا به معرفی آن می‌پردازیم.

رساله وجه تسمیه، فضائل رخسارین سور قرآنی

این رساله، اثر ملا محمدحسین خاتون آبادی در زمره آثار علوم قرآنی می‌باشد که روایت‌ها و مآثورات اهل بیت عصمت و جلال علیهم‌السلام درباره سور قرآنی در آن تشریح گردیده است. ملا محمدحسین خاتون آبادی در این رساله، در هر سوره ابتدا به بیان فضیلت کلی سوره و سپس به تبیین و ذکر فضائل برخی از آیات یا گروه آیات هر سوره پرداخته است. این رساله شامل همه سور قرآن نیست و فقط به بیان فضائل هجده سوره از سور قرآنی پرداخته است و چنین برمی‌آید که مؤلف قصد ادغام آن را داشته و از ادامه آن بازمانده است.

همت محقق گرامی جناب سید مصطفی موسوی‌بخش در کار افتاد تا تحقیق و تصحیح اثر حاضر از تراث مکتب اصفهان آماده گردد و در میراث حوزه علمیه اصفهان قرار گیرد.

شرح رساله ذهبیه

این رساله، اثر ارزشمند و شرح طبیب حاذق قرن دوازدهم محمد شریف خاتون آبادی بر رساله ارزنده ذهبیه منسوب به ثامن الحجج و عالم آل محمد صلی‌الله‌علیه و آله و سلم علی

بن موسی الرضا علیه السلام است. محمد شریف چه از نظر تاریخی و چه از نظر علمی و تراثی شهره طبابت بوده است و هفت اثر شناخته شده از وی تماماً در موضوعات مختلف طبّی است و این خود بر اعتبار و اتقان و استواری اندیشه‌های طبّی وی می‌افزاید. شرح رساله ذهبیه او شرحی مفصل است که براساس دو نسخه کتابتی قرن دوازدهم تصحیح گردیده است. و در مقدمه آن درباره ترجمه‌ها و شروح رساله ذهبیه اطلاعات ذی‌قیمتی ارائه گردیده است.

رساله ملائع جماعه

این رساله از آثار موجود معرفی شده ملا عبدالله بن محمد تقی مجلسی برادر علامه مجلسی است که مؤلف محترم در آن به اهمیت نماز جماعت پرداخته و آن را در یک مقدمه و سه مطلب و یک حاشیه سامان داده است. این رساله به همت جناب حجت الاسلام سید محمود بریمانی نحیق و تصحیح گردیده و محقق محترم در مقدمه خود نکات ارزشمندی را در زندگی ملا عبدالله مجلسی، جماعت پژوهشی و معرفی رساله آورده است.

فائده‌ای در سیادت از طرف مادر

این فائده‌ای کوتاه از علامه مولی محمد تقی مجلسی است که در پایان نسخه ۱۸۵۱۳ آستان قدس آمده است که به موضوع سیادت از طرف مادر پرداخته است. هر چند این دست‌نوشته بسیار کوتاه است اما به لحاظ اهمیت فقهی و کلامی سیادت از طرف مادر و نیز عظمت شخصیت فقیه و عارف بزرگوار مولی محمد تقی مجلسی به محضر علاقمندان مباحث فقهی و کلامی تقدیم می‌گردد.

زحمت تصحیح و تحقیق این فائده را دوست فاضل جناب حجت الاسلام محمد جواد حقیقی از محققان جوان حوزه علمیه قم به عهده گرفته‌اند. محقق اثر نکات ارزنده‌ای را در دو بخش در مقدمه آن آورده است؛ ابتدا شرح حال مولی محمد تقی مجلسی است و بخش دوم ملاحظات شایسته‌ای در موضوع فائده آورده‌اند که شایان توجه و دقت و تکمیل‌کننده متن فائده است.

رساله‌ای در طهارت

این رساله دومین اثر ملا محمدحسین خاتون‌آبادی در این دفتر است. در این رساله کوتاه مؤلف علی‌رغم نام رساله که «رساله‌ای در طهارت، نماز، حیض و نفاس» آمده و گویا می‌خواسته به این مباحث بپردازد، به همه آمال و خواسته‌های خود نرسیده و تنها به مقدمات نماز همچون اسباب وضو و آداب بیت‌الخلا و استنجاء و بخشی از کیفیت وضو پرداخته که از مباحث باب طهارت است و از نماز نیز به شرح و معنای اذان و اقامه و چند بحث دیگر و در نهایت به شرح و تفسیر سورة حمد و سورة قدر موفق شده است. در مقدمه تحقیق نگاه کوتاه به آثار فقهی ایشان شده است.

خاندان خاتون‌آبادی شیعه طایفه‌ای بوده‌اند که در چند قرن دانشمندان بزرگی داشته و آثار فراوانی از این خاندان به دست ما رسیده است. در میان این خاندان چند عالم شاخص و پر تألیف نیز وجود دارد که برخی از آثار ایشان به چاپ رسیده است. از این عالمان فرزانه می‌توان به: ملا اسماعیل بن احمد اقر خاتون‌آبادی (۱۰۳۱-۱۱۱۶ ق)، ملا محمدحسین بن عبدالباقی (۱۲۳۳ ق)، عبدالباقی بن محمدحسین خاتون‌آبادی (۱۲۰۷ ق)، ملا محمد بن علی خاتون‌آبادی (۱۱۵۷ ق)، محمدشریف بن محمدصادق خاتون‌آبادی (ق ۱۲)، ملا محمدباقر خاتون‌آبادی (۱۲۰۷ ق) اشاره کرد.

تلاش برای معرفی خاندانی عالمان شیعه به نوعی مترادف دستاوردها و ثمرات و نتایج میمون و مبارکی را به همراه داشته باشد و بستری ارزشمند برای پژوهش‌های اجتماعی و چگونگی گسترش علم در خاندان‌های شیعه و همچنین مطالعات تاریخ تمدن در دوره درخشان تمدن اسلامی است. توجه به این رویکرد در تحقیق‌ها و پژوهش‌ها نقش بسزایی در استمرار حیات و تمدن با عظمت اسلام و مسلمین دارد و پرداختن به آنها از این جهت و جهات دیگر مهم، مؤثر و ضروری است.

حاشیه‌ی الهیجی علی حاشیه‌ی الخفري

این حاشیه اثر ملا محمدجعفر لاهیجی اصفهانی (م ۱۰۷۰ ق) - که خود از فیلسوفان حکمت متعالیه و مکتب صدرا است - بر حاشیه شمس‌الدین محمد بن احمد خفري (م ۹۵۷ ق) بر شرح تجرید العقائد قوشجی است. شرح قوشجی معروف به شرح جدید از

مهمترین شروح تجرید خواجه طوسی است و همچنانکه محقق این رساله بیان کرده بیش از سی حاشیه بر آن نگاشته شده است.

علاوه بر حواشی شرح جدید بر شرح محمود بن عبدالرحمن اصفهانی (م ۷۴۹ ق) بر تجرید که به شرح قدیم معروف است نیز حدود بیست حاشیه وجود دارد.

نکته مهم در این حاشیه نویسی و شرح نگاری و تعلیقه ها، نمود اوج عظمت و اقتدار فرهنگ و تمدن اسلامی است که در عین رعایت ایجاز و اختصار و پرهیز از کتاب سازی کم محتوا - که امروز دامنگیر جامعه علمی شده است - لب کلام را در نقد و توضیح رن دیگر دانشمندان ارائه می کرده اند. در این زمینه باید «نگاهی به شیوه های نگارش عالمان اسلامی در دوره اسلامی با تأکید بر نقش تمدن آفرین آن» را پاس داشت در مقال دیگر و بجالی فراخ تر بدان پرداخت و از تجارب آن بهره ها برد. این موضوع به یقین مجال اند و بررسی و بسط کلام فراوانی دارد که شایسته است از ابعاد گوناگون به آن پرداخت.

***

در پایان چند نکته بایسته تذکر است:

۱- درج یک رساله و تحقیق در این مجموعه ایجاب می کند تأیید محتوای آن از منظر بخش احیاء تراث نیست.

۲- شیوه تحقیق رساله ها و روش محققان در تصحیح و اصلاح تراث یکسان نیست و نگاه بخش احیاء تراث احترام به روش ها و سلاقی مختلف محققان بوده است.

۳- از صاحبان فضل و کمال و محققان عرصه علوم اسلامی درخواست داریم ما را از نظرات اصلاحی خود پیرامون رساله ها و تحقیق ها محروم نفرمایند.

مرکز تحقیقات رایانه ای حوزه علمیه اصفهان افتخار دارد که بیش از دو دهه تحت اشرف و عنایت ویژه زعیم بزرگوار حوزه علمیه اصفهان حضرت آیت الله العظمی مظاهری دامت معالیه در حال فعالیت است.

در این مدت معظم له همواره ارتقاء و کیفیت بخشی به آثار را وجهه همت خویش قرار داده از همین رو از حضرت ایشان و تلاش ها و مساعدت های دفتر معظم له

صمیمانه سپاسگزاری می نمایم.

همچنین از مدیریت محترم مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه، جناب حجت‌الاسلام حاج سید احمد سجادی که همواره دغدغه ادامه بهتر و مناسبتر دفتر احیاء تراث اصفهان را داشته و آن را پیگیری کرده‌اند، صمیمانه سپاس گزارم.

همچنین از سروران عزیز همکار در دفتر احیاء تراث مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیّه اصفهان جناب حجت‌الاسلام سید محمود نریمانی که همت و دقت‌های علمی و فنی ایشان بسیار مؤثر و راه‌گشا بود و نیز جناب شیخ مصطفی صادقی که زحمت چاپ رساله را پیگیری کرده‌اند و سرکار خانم لیلا صدری و خانم الهه پوری که صبورانه حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی اثر را در قسمت رایانه انجام داده‌اند سپاسگزارم.

امیدوارم الطاف و مرأی حضرت ولی الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه همواره بر این مجموعه مستدام بوده و حیات طویه مجموعه به برکت عنایات خاص آن حضرت تضمین گردد.

آمین - والحمد لله رب العالمین

بخش احیاء تراث

مرکز تحقیقات رایانه‌ای حوزه علمیّه اصفهان

محمد جواد نورمحمدی